

29. april 2024

UPA2024/88

**Kalaallit Nunaat Folketingimi sinniisuutitaqaannassanersoq pillugu apeqquaqat
aallaavigalugu oqallisissiatut siunnersuut**
(Inatsisartunut Ilaasortaq, Pele Broberg - Naleraq)

Siullermik Siumumiik Pele Broberg, Naleraq qutsavingerusupparput oqaluuserisassamut pingaarutilimmut. Nunarpummi 1721 miilli nunasiaataalernermiik ineriartorsimaqaaq.

Siumumiik oqallissaarisup isummersuutaai isumaqatingaagut. Tassami FN- mi piumasagaatit naapertorluarnagit nunatsinnik tinguaasoqarpoq, sooq tinguaanertut nalilerparput? Taasiteqqaarata Kunngeqarfimmiup ataanut inissineqarnerput akuersaarneqarsinnaanngimmat.

Pissutsilli tassa taamani allanngortinnavianngilagut, qanorluunnit pitigingaluarutta. Aajunali pingaarutilik, massakut aammalu siunissarput allanngortissinnaavarput. Siumullu pisimasut nipangersimaannarluni akuersaarnikuunngisaannarpaai. Taamaattumik 1953 sioqqullugu pisimasut qulaajarluarneqarnissaannut Inatsisartuni siunnersuuteqarnikku qulakkeerinneqataaffingaarput.

Siumumiik siunnersuuteqarpugut, Naalagaaffinngornissap pisortatingoortumik aallartinnissaa, Soormita? Siumumiik isumaqarpugut Folketingimi ilaasortaqarnissaq pissusissamisoorunnaassasoq Naalagaaffinngorutta.

Nunatsinni Inatsisartut inatsisiliortuussapput, Naalakkersuisullu inatsisinik atuutsittissallutik, eqqartuussiviillu inatsisit unioqputinneqarsimappata eqqartuussisussaallutik. Tassa pissaanerup pingasunut agguarnera, tamat oqartussaanerani akuersaarsimasarput.

Siumumiik ullumikkut Folketing imi ilaasortaqarneq ilaatigut ajunngittortaqarlunilu, ajortortaartoq takusinnaavarput. Pisariaqassaarlu siunissami allaanerusumik aaqqiinissaq. Folketing- imi Danmark- imi inatsisartuisa suliaannut Kalaallit annerusumik susassaqqanngillat, Danmark aamma Nunatsinni Inatsisartoqarnissaa soorunami aamma tulluarnavianngiivippoq.

Tamanna Siumumiik suleriaasitsinnut naapertuuttuunngittoq naqissusissavarput, taamaammat Siumumiit Folketingimi ilaasortap innersuussaa naapertorlugu Siumut Folketingimi aamma Siumut Nuna Tamakkerlugu isumaqatigiissuteqarput, Siumup Folketingimi sulissutigiuartassagaa Nunatta sutigut tamatigut oqartussaanerulernissaa anguniassallugu, allaat Folketingimi ilaasortaatitatta oqaatigisarpaa "Imminut Folketingimiit atorfissaarunneqarnissaq suliniutigalugu" tassa imak paasillugu, oqartussaaneq nunatsinnut tamakkiisumik pinissaa sulissutigimmagu Folketingimi ilaasortaqartarnissaq pisariaarunnissaa.

Taamaamat aamma Siumup Nunanut allanut periusissiami akuerseqataanitsinni naqissuserparput naammagiinnarsinnaanagu Danskit Naalagaaffianiik sinnerluta issittumi, nunatsinnillu tunngasunut Nunarput nammineq aallartitaqalissasoq.

Nunarput pineqartilluni Nunarput tamakkiisumik akuusinnaasariaqarpoq. Nunanut allanut tunngasuni nammineq aallartitaqarnissaq siunniupparput, naak Kunngearfiup Grundlov malissangaanni kisimi oqartussaaffingaluaraa. Grundlovili imaaliillaannaq allangornaviangilaq aamma danskit folketingimi ilaasortaat, Naalackersuisuulu uangut nammineq piumasaqanngikkutta akisussaaffik tunniunnaviangilluinnarpaat. Akisussaaffik nammineq tingusariaqarparput, ajunnginnerummi aqqani tunniunneqarnaviangilaq.

Naalagaaffinngornissaq pisortatigoortumik aallartippat, isumaqatigiinniarnerrillu aallartippata, Siumumiik isumaqarpugut Folketingimi ilaasortaatitaqartarnerput aamma sukumiisumik nalilersorumaarlugu. Nalorninngilagullu, ullumikkut pissutsit akuersaarsinnaajunnaarpagut.

Soorunami aamma nunarsuarmioqataanitsinni inatsisit allaniik malittakkangut qanoq suliarisassanerlugit aqqissuuteqqitassaassapput. Naalagaaffittummi nunarsuarmioqataalluta suleqateqarnissaq avaqqussinnaangilarput.

Siumumiik piviusorsiorluta Naalagaaffinngornissaq siunniupparput, periarfissat aallukkusuppagut, naak illuatungeqarluta ajornartorsiutinik ujaasisunik. Nunatta tamakkiisumik akisussaaffigilernissaa ajornangilaq, suleqateqarluta. Suleqatissallu maanna oqaloqatiginerusariaqalerpagut, soorlu ukuusinnaapput USA, EU, Danmark, Nunat avannarliit, NATO allallu kattuffiit niuernitsinnut aammalu aalisarnermut ingammik tunngassuteqartut.

Siumumiik nuannaarutingaarput Naalackersuisut oqallinnermut oqaaseqaataannut, imarisaami annertuut aamma soorunami nalilersungassaapput. Nuannaarutingaarpullu oqallinnerup inernera naapertorlugu Danskit Naalackersuisuinik oqaloqatiginnineq aallartikkumammassuk. Tamannami Siumumiik isumaqarpugut Naalagaaffinngornissamut suliamut siunnersuutigisatsinnut ilanngunneqarsinnaassasoq, tassungalu atatillugu naalackersuisunullu suliakkiissutitsinnut ikkunneqaruni tulluartsinnaasoq.

Pingaarteqarsoraarput Danskit eqqarsassanngittut, Folketingimi ilaasortaq paasitissimangunikku, Nunarput paasitinneqartoq imaluunnit akuutinneqartoq, naamik.

Nunarput aatsaat akuutinneqassaaq Inatsisartut imaluunnit Naalackersuisut akuutinneqarpata. Inatsisit qulangiinnarluta qaqugumulluunnit Nunatsinni atuutsilerneqaqqissanngillat.

Siumumi isumaqarpungut Folketingimi ilaasortat Kalaallinut Danmarkimiittunut isumaqatigiinniaangamik angusaqarluartartut, allatigullu nakkutilliinerminni aammalu nunanut allanut tunngasuni ilaasortaanerminni qallunaat qulangiinnarluta piumasaarsunnginniassammata nakkutilliisutullusooq inissisimasarmata.

Siumumi aamma siunnersuutingaarput Kalaallit Danmarkimiittut inuiattut ikinnerussutilittut illersungaanissaat, tamannalu anguneqarpat, aamma Folketingimi ilaasortaqqarneq suli pisariaarunnerussaaq. Pingaaruteqarporli Kalaaleqatitta inatsisitigut illersungaanissaata qulakkeernissaa.

Siumumiik isumaqarpugut Grundlovi, Namminersorluni inatsit allallu ullussaminnik qaangiuttoortut, tamarmillu nalilersorneqarlutik nutaaliorfigineqartariaqalersut. Neriuppugullu siunissami Nunap allap, Nunap tinguaasimasup Inatsisartuini toqqaannaq issiatitariaqassanata.

Siumuminngaannit oqallisissiamut qujalluta, neriuppungut torersumik oqallinneq ingerlajumaartoq. Isumaqatigiissutigisinnaasagummi amerlanerupput avissaartuuffiusuninngaanniit, inuiaqatigiittullu taamak ikitsigaluta isumaqatigiiffigisavut aallaavigalugit oqallinnerulertuugaluartutta, avissaartuuffigut kamanngorlugit initutinnerunagit, nunatta inuinut angusagut amerlanerussagaluarput.

Qujanaq.

Kuno Fencker

Siumut